

GAZDASÁG & TÁRSADALOM

Journal of Economy & Society

A TARTALOMBÓL:

Duray Miklós

A gazdaság és a pénz nem öncél, hanem a boldogulás eszköze

Kiss Danuta

A szellemi tőke szerepe a posztindusztriális társadalomban

Juhász Zita

A nonprofit szektor: szerepeltérések a világban

Závecz Szilvia

Die Untersuchung des ungarischen Familienförderungssystems
aus der Sicht der aktuellen demographischen Trends

Clauss-Siegfried Grommek

Ansprüche an eine zeitgemäße Führung

Soós Balázs

A vezető magyarországi cégek pénzügyi helyzetének alakulása 2003 és 2012 között

Daniel Madarász - Katarína Škriniarová – Anna Bandlerova

Agricultural Cooperatives and Their Impact
on the Regional Development in the Nitra Region

2013/2-3

Gazdaság & Társadalom

Journal of Economy & Society

Megjelenik évente négy alkalommal
A folyóirat kiadását a Soproni Tudós Társaság támogatja

Főszerkesztő / Editor: Prof. Dr. Székely Csaba DSc

Főszerkesztő helyettes / Deputy Editor: Prof. Dr. Kulcsár László CSc

Szerkesztőbizottság / Associate Editors: Dr. Székely Csaba DSc, Dr. Fábián Attila PhD, Dr. Joób Márk PhD, Dr. Kulcsár László CSc

Nemzetközi tanácsadó testület / International Advisory Board:

Prof. David L. Brown PhD (Cornell University, USA), Dr. Csaba László DSc (Közép Európai Egyetem, Budapest), Dr. Rechnitzer János DSc (Széchenyi István Egyetem, Győr), Dr. Nigel Swain PhD (School of History, University of Liverpool, UK), Dr. Caleb Southworth PhD (Department of Sociology University of Oregon, USA), Dr. Franz Schausberger PhD (Universität Salzburg, Österreich), Dr. Szirmai Viktória DSc (MTA Szociológiai Kutatóintézet, Budapest), Dr. Böhm Antal DSc (MTA Politikai Tudományok Intézete, Budapest), Dr. Ingrid Schwab-Matkovits PhD (Fachhochschulstudiengänge Burgenland, Eisenstadt, Österreich), Dr. Bozidar Lekovic PhD (Faculty of Economics, Subotica, Serbia), Dr. Djerdji Petkovic PhD (Faculty of Economics, Subotica, Serbia).

Közlésre szánt kéziratok / Manuscripts: Kéziratokat kizárólag e-mailen fogadunk, nem őrünk meg, s nem küldünk vissza!

A kéziratok formai és szerkezeti követelményeit illetően lásd a folyóirat hátsó belső borítóját. / *We accept APA (Harvard) style only.*

A kéziratokat és a közléssel kapcsolatos kérdéseket a következő e-mail címre várjuk: / *Send manuscripts and letters by e-mail only to: kulcsar.laszlo@tkk.nyme.hu*

A közlésre elfogadott kéziratok összes szerzői és egyéb joga a kiadóra száll. / *Acceptance of material for publication presumes transfer of all copyrights to the Publisher.*

A kéziratokat két független anonim bíráló értékeli. / *Articles are refereed by anonym reviewers before publication.*

Ismertetésre szánt könyveket az alábbi címre várjuk / Send books for review to:

Prof. Dr. Kulcsár László

Nyugat Magyarországi Egyetem Sopron Erzsébet. u. 9. 9400 Hungary

Előfizetés: Intézményeknek: 2800 Ft./év

Egyéni előfizetés: 1700 Ft./év

Példányonkénti ár: 700 Ft./dupla szám: 1400 Ft.

Nyomdai munkálatok / Printing: Palatia Kft.

H-9026 Győr, Viza u. 4.

ISSN 0865 7823

Copyright © 2013 Nyugat – magyarországi Egyetem Kiadó

Gazdaság & Társadalom

5. ÉVFOLYAM

2013.

2-3. SZÁM

TARTALOM

Table of Contents and Abstracts in English: See page 137

TANULMÁNYOK

A gazdaság és a pénz nem öncél, hanem a boldogulás eszköze – Magyarország, Szlovákia, Ukrajna és Románia közötti államhatárral kettészelt természetes régiók gazdasági állapota, terepvizsgálati lehetőségek és fejlesztési kilátások.

Duray Miklós 3

A szellemi tőke szerepe a posztindusztriális társadalomban

Kiss Danuta 15

A nonprofit szektor: szerepeltérések a világban

Juhász Zita 39

Die Untersuchung des ungarischen Familienförderungssystems aus der Sicht der aktuellen demographischen Trends

Závecz Szilvia 59

Ansprüche an eine zeitgemäße Führung: Führungswissenschaftliche Merkmale und Ziele mit taktischer und strategischer Ausrichtung im Sinne wertebewusster Führung

Clauss-Siegfried Grommek 77

A vezető magyarországi cégek pénzügyi helyzetének alakulása 2003 és 2012 között

Soós Balázs 93

Agricultural Cooperatives and Their Impact on the Regional Development in the Nitra Region

Daniel Madarász - Katarína Škriniarová – Anna Bandlerova 115

KÖNYVISMERTETÉS 127

A helyi szociális ellátórendszer

[Bódi Ferenc szerk.: Helyi szociális ellátórendszer. MTA PTI Budapest, 2008. 384 oldal. ISBN 9789637373575]

Resperger Richárd

A vasfüggöny két oldalán

[Molnár Csilla: A vasfüggöny két oldalán - élettörténeti elbeszélések a magyar-osztrák határvidéken - Nyugat-magyarországi Egyetem Kiadó Sopron 2013. ISBN 978-963-334-122-3]

Frang Gizella

Table of Contents/Abstracts 137

mentén megfelelően tagolt. Nyelvezete magyaros, jól érthető, stílusa gördülékeny. A szöveges részeket sok helyen értékes táblázatok és ábrák egészítik ki.

Ajánlom a könyvet mindazoknak, akik elkötelezettek a magyar vidék sorsa iránt, és azoknak is, akik szeretnék még jobban elkötelezni magukat. Úgy gondolom, hogy a tanulmánygyűjtemény sokoldalú elemzései ehhez kellőképpen hozzájárulnak. A LOSS-könyvek eme darabja „látélet” a mai magyar vidék problémáiról, a helyi szociális ellátórendszer „anamnézise”, megfelelő elmélkedési-vizsgálódási keret a jövő megtervezéséhez, az élhetőbb és egészségesebb magyar vidékéért.

A vasfüggöny két oldalán

[Molnár Csilla: A vasfüggöny két oldalán - élettörténeti elbeszélések a magyar-osztrák határvidéken - Nyugat-magyarországi Egyetem Kiadó Sopron 2013. ISBN 978-963-334-122-3]

Frang Gizella PhD hallgató

Nyugat-magyarországi Egyetem Sopron

2013 végén jelent meg Molnár Csillának, a Nyugat-magyarországi Egyetem Benedek Elek Pedagógiai Kara egyetemi docensének a Trianoni békediktátum előtt összetartozó, mára két ország területén fekvő térség sajátos bemutatását vállaló könyve *A vasfüggöny két oldalán - élettörténeti elbeszélések a magyar-osztrák határvidéken* - címmel.

Bár a térség (főként az Őrség) néprajzi kutatása korábbi időszakokra nyúlik vissza, a „vasfüggöny-menti lét” leírásának két főbb hulláma figyelhető meg: az 1989-es Páneurópai Piknik eseményei által generált társadalmi és politikai változások vizsgálata, valamint az európai uniós tagságunk kezdete (a csatlakozási szerződést 2003-ban írta alá Magyarország) óta kiemelt politikai tematizáltság.

Molnár Csilla munkája e téma sajátos bemutatása, hiszen alapvetően nem a gazdasági-társadalmi kapcsolatokat, nem a nyelvjárásokat vagy a nemzetiségi (kisebbségi) lét vonatkozásait vizsgálja önmagában, hanem mikrotörténeti, illetve narratológiai szemszögből közelíti meg az itt lakók sorsát, ami által gazdag kutatási területet nyit.

Az egykori vasfüggöny két oldalán élők életének elbeszéléseit két alapvető filozófiai-nyelvészeti aspektusból tárja fel: az egyik a fenomenológia, miszerint a jelenség valóságos dolog, ezért az igazi ismeretet a jelenség megismerése adja; a másik a hermeneutika, amely szerint a szöveg értelmét fölfedezni és magyarázni kell. Nem elég csak tisztán tárgyi vagy nyelvszerkezeti és mondattani szempontból elemezni, hanem e kettős értelmezési eljáráson kívül a magyarázónak figyelembe kell venni a történelmi, lélektani és a modern nyelvészeti vonatkozásokat is.

Ahogy a hátsó borítón és a bevezetőben is olvasható: „Kötetemben a társadalmi kommunikáció keretében az egykori Sopron és Vas vármegye 1921-től határvidékké vált területén élő többnemzetiségű lakosság élethelyzetét értelmezem. 1948 után négy évtizeden át ez a vidék két világrendszer határává vált. A könyvben az egykori vasfüggöny magyar és osztrák oldalán lakók élettörténeti elbeszéléseiből jegyeztem le, válogattam. Mindezt igyekeztem megérteni olyan interdiszciplináris keretbe helyezve, ahol a kortárs irodalomtudomány, a kulturális antropológia, a történettudomány kutatási eredményeit hasznosítani tudom (...) mindebből kibontakozik a határvidék antropológiája, melynek vonatkozásai elvezetnek napjaink regionális viszonylatainak megváltozott kontextusához is.” (hátsó borító - fülszöveg)

A kötet jól elkülöníthető részeinek első felében helyet kapnak mindazon módszerek és elméleti háttérük, melyeket segítségül hív a szerző az elbeszélések bemutatásához, ezt követően a megszólaltatottak elemzett szövegeit olvashatjuk. Molnár Csilla interjúalanyait településenként gyűjti csoportba, a településeket pedig elhelyezkedésük szerint osztja fel: Ágfalva (Agendorf) és Kópháza (Koljnof). E német- illetve horvát identitású községek Magyarország mai határain belül terülnek el, míg a határ túloldalán fekvő burgenlandi magyar települések közül Felsőpulyát (Oberpullendorf) és Alsóört (Untervart) emeli ki. Elsősorban az itteni, a közösségben és közösségért szerepet vállaló, különböző korosztályokhoz tartozó férfiak szólnak meg települések szerint, de külön fejezetet kap a női szerep - megszólalás - identitás összefüggésének vizsgálata is. Interjúalanyai vagy lakóhelyükön születtek és maradtak, vagy másutt születtek, de családi kapcsolat (pl: nőülés) révén kerültek ide, illetve máshol születtek és az élet sodorta jelenlegi lakóhelyükre őket. Identitásukban németek, magyarok és horvátok.

A három ágfalvi szereplő más-más módon fogalmazza meg a vasfüggöny mögötti létet, s falujához is más-más szálak kötik. Egyikük a kollektív bezártság-tudattal ellentétesen jellemzi a határmentiséget, ezzel újfajta megközelítési lehetőséget is ad: „nem mi voltunk bezárva, a többiek elől volt elzárva ez a rész (...) mi szabadon mehettünk Pestre vagy akárhová (86). A kópházi megszólalók szintén három alapvetően eltérő kommunikációs stratégiával élnek: a fő hangsúlyt az egyéni kiteljesedés lehetősége, a háborús időszak és a máshol élő horvátokkal ápolt kapcsolat kapja.

A mai burgenlandi terület megszólalói is többféle szemszögből értékelik sorukat: van, aki a magyarságot elsősorban kulturális identitásként azonosítja, más az Ausztriában megtapasztalt társadalmi jólétet, nyugalmat hangsúlyozza, van, aki szinte szélmalomharcot vív a magyar hagyományok ápolásáért, mert számára az identitás nyelvhez és hagyományhoz kapcsolódik, és találkozunk olyan történettel is, amelynek szereplője Magyarországra szeretett volna költözni, mert az ország is fontos volt számára. Sajátos megközelítésű a világot járt magyar szerzetes narratívája, aki nemcsak az egyházhoz, hanem a nyelvhez mint identitáshoz való hűséget egyformán fontosnak véli. Az osztrák oldal női narrátorainak

egyike nyugdíjas zenepedagógus, mentalitásában világpolgár. Története rávilágít ennek okára: Pozsony-melletti kisebbségi létből került ausztriai kisebbségi létbe. Szövege bizonyítja a szerző azon felvetését, hogy „*multietnikus identitás kialakításának a történelemhez való viszony az előfeltétele*”.(149) A másik női narrátor író, akinek vizsgált szövegeit Molnár Csilla *A különös anyag* című kötetéből meríti. Ez utóbbi bizonyíték arra, hogy „*a tudományos szöveg nincs közelebb a tételezett objektív igazsághoz, legföljebb tudatosan alkalmazott trópusok révén meggyőzőbb hatást kelt.*” (179) A Magyarországról elszármazott, német nyelven író Terézia Mora novelláiban Molnár Csilla kimutatása szerint meghatározó a szülőföld, a Sopron-környéki, Fertő-menti táj, „*azok a települések és az a korszak, ahol, és amelyben ő maga is a gyermekkorát töltötte, és ami első kötetének elbeszéléseiben a kizárólagos helyszínt és időt képezi.*” (183)

Molnár Csilla összefoglalójában megállapítja, hogy a határ fogalma három értelemben jelenik meg a narratívákban: kulturális mezsgye, geopolitikai vonal és mentális határ. A három nemzetiségnek eltérő a kommunikációs stratégiája valamint érdekérvényesítő képessége, és ugyanúgy eltérő közösségi összetartásuk is. Míg a magyarországi németek intenzíven ápolják a kitelepítettekkel és azok utódaival a kapcsolatot, éltetik hagyományaikat, nyelvtudásuk révén könnyebben helyezkednek el Ausztriában, a horvátok összetartó, zárt közösséget alkotnak, megtartva hagyományaikat, erős, határokon túl nyúló nemzetiségi kapcsolatokkal, addig a burgenlandi magyarságra a gyenge érdekérvényesítés, halványuló kulturális élet, csökkent önértékelés és széthúzás jellemző. Mindezt a szerző a szövegértelmezéseken keresztül világosan és hatásosan bizonyítja.

A szövegértelmezéseken túlmutat a határ antropológiájához fűzött fejezet, mely megfogalmazza, hogy egy új tudományág, a határokról való antropológiai gondolkodás kialakulásának folyamatát figyelhetjük meg hazánkban is. Mint a szerző írja, a határról való gondolkodás az élet felőli megközelítésben is „*szinte parttalanul sokféle jelentést vehet fel*” (205), és tematizálja a különféle határ-definíciókat. Ezek magyarázatául pedig a történelemhez nyúlik vissza: áttekintően bemutatja az áramlásfolyamatokat és a kapu-szerepet 1921-től 1989-ig, a híd-szerep változásait pedig a '90-es évektől napjainkig, immár a határvidék két oldalának gazdasági, földrajzi összetartozását deklaráló állami, önkormányzati, intézményi egyezmények és intézkedések, valamint civil kezdeményezések felsorolásával.

Mindazonáltal a vasfüggöny két oldalát bemutató kötet túlnyúlik a szerzője által megfogalmazott célokra és a bevont társtudományokra. Nemcsak a kortárs irodalomtudomány, a kulturális antropológia, a történettudomány hasznosíthatja kutatási eredményeit, hanem az érintett térséget vizsgálva a gazdaság- és társadalomtudományok is, mint például a néprajz, szociológia, pszichológia, politológia. Molnár Csilla könyve - erőteljesen tudományos nyelvezete ellenére, - érdekes és tanulságos olvasmány lehet a hajdani Sopron és Vas vármegyék mai közösségformáló értelmiségi rétegének is, hiszen nemcsak nyelvi-irodalmi motívumokat

elemez, hanem emberi motivációkat is bemutat, és egyúttal tükröt tart korunkról, elvárásainkat, ábrándjainkat szembesíti a valósággal.

Ugyan az általa számba vett megszólalók közül hiányzik a legifjabb, a „vasfüggöny létet” meg nem tapasztalt korosztály (ennek vizsgálata nem is volt célja a szerzőnek), a könyv teljes, kerek egész, megfogalmazott feltevéseit a szerző igazolja, és különleges keresztmetszetet ad a hajdani vasfüggönnyel egymástól elzárt vidék mai gondolkodásáról. A kötet folytatásaként érdemes lenne a kutatást a legfiatalabbak körében is, ugyanezekkel a módszerekkel, elvégezni.

Mivel a puhakötéses, szép kiállítású, fotókkal illusztrált könyv megjelenését a Széchenyi terv tette lehetővé, ezért sajnálatos módon kereskedelmi forgalomban nem kapható, megszerezni csak a szerzőtől lehet (Molnár Csilla email címe: Molnar.Csilla@bpk.nyme.hu).